

ORTA DOĞU'DA ENGELSİZ TURİZM VE EKONOMİK ENTEGRASYON

Dr. Seval Özbacı
Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
seval.ozbalci@cbu.edu.tr

Özet

Erişilebilir turizm altyapısını oluşturan mimari düzenlemelerin bir ülkede standartlara uygun olarak yapılması ortak bir kaynak arzı ile bölgesel seyahat ve turizm potansiyelini artıracak için bir dizi sonuçlar doğurmaktadır. Bu sonuçlar statik ve dinamik etkiler olarak sınıflandırılabilir. Çalışmada bu etkiler, 2017 yılında Türkiye ve Amerika'da yapılan bir araştırma kapsamında ekonomik açıdan incelenmektedir. Engelsiz her bir ürün birbiriyle rakip değil, tamamlayıcı nitelikte değerlendirilmelidir. Çünkü uluslararası engelsiz seyahat olanaklarının artması ile seyahatin kolaylaşması herkes için avantajlıdır. Engelsiz hizmet yararlanıcıları için fiyat avantajı yaratılması talebi ve tüketimi artırmaktadır. Böylelikle olumlu tüketim etkisi, seyahat imkanı artan yabancı turistler sayesinde uluslararası bir pazara yayılmaktadır. Araştırmada erişilebilirlik düzeyi ile toplumsal refah, uluslararası turizm ve seyahat hadleri karşılaştırmalı olarak, Türkiye, Amerika ve Ortadoğu için ele alınmaktadır. Elde edilen bulgular, erişilebilirlik olanaklarının artması, seyahat sayısındaki artış potansiyeli, uluslararası ekonomik etkiler, seyahat varış noktalarının değişmesi, bireysel yeterliliğin gelişimi ve bu gelişimin toplumsal yansımaları ile açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Orta Doğu, Engelsiz Turizm, Dış Ticaret, Lojistik

ACCESSIBLE TOURISM AND ECONOMIC INTEGRATION IN MIDDLE EAST

Abstract

Accessibility arrangements limit the right of persons with disabilities to move around if they are not in compliance with the standards. When accessibility opportunities for disabled people are limited, the standard of living of a significant part of the population falls. Special costs and social cost equalities are not provided due to externalities, erroneous constructions, unplanned investments. The construction of accessible architectural arrangements in accordance with standards in a country creates a range of consequences for a common supply of resources and to enhance regional travel and tourism potential. These results can be classified as static and dynamic effects. In this study these effects, as part of a survey conducted in 2017 in Turkey and America are analyzed in economic terms. Each product without barriers should be considered complementary, not competitors. This is because it is advantageous for everyone to travel easily with the increase of international unobstructed travel possibilities. Creating price advantage for accessible service beneficiaries increases demand and consumption. Thus, thanks to the positive consumption effect and the increasing number of foreign tourists, an international market is spreading.

In the study, the level of accessibility to social welfare, tourism and travel in comparative international terms of trade, Turkey, America and Central Asia are discussed. Findings are explained by the increase of accessibility possibilities, the potential of increase in travel number, international economic effects, change of travel destinations, development of individual competence and social reflections of this development.

Keywords: Central Asia, Accessible Tourism, Foreign Trade, Logistics

1. Giriş

Ülkemizde yaşamakta olan, Ortadoğu'ya seyahat eden veya Ortadoğu ülkelerinden ülkemizi ziyarete gelen pek çok kişi kültür, inanç veya iş seyahati nedeniyle bu bölgeyi tercih etmektedir. Turizm, kota uygulanamayan bir ticaret unsurudur. Bununla birlikte yaş ile birlikte gelen yürüme, görme, işitme güçlükleri gibi güçlükler, obezite ve diğer fonksiyon kaybı durumları ile engellilik bu durumları geçici olarak yaşayanların bile seyahatlerinde sorunlar yaşamalarına neden olabilmektedir. Örneğin, 65 yaş üzeride olan ve hac seyahati yapan kişiler yolculuk varış noktasına kadar bu konuda önemli engeller ile karşılaşabilmektedir. Herkesin turizmden yararlanma potansiyelinin artırılması ve yaşam standartlarının yükseltilmesine yönelik düzenlemeler ile erişilebilirlik imkânlarının iyileştirilmesi durumunda seyahat özgürlüğünün önündeki engeller de kaldırılmış olmaktadır.

Ülkemizde 1991 yılından bu yana mevzuat düzenlemeleri ile turizm işletmelerinin yasal olarak bu yönde adımlar atması için çağrı yapılmaktadır. Bu yasal düzenlemeler gereği Bakanlık bünyesinde sınıflandırma formları ile bedensel engelliler ile ilgili düzenlemeler puanlanmaktadır. (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Engelsiz Turizm Genelge 2007/01) Yönetmelikler asgari düzenlemeleri zorunlu kılmakla birlikte pek çok düzenlemenin bu standartların da altında kaldığı gözlenmektedir. Bu çalışmada turizm gelirleri, ziyaretçi sayıları ve kişi başı ortalama harcamalar ile ithalat ihracat rakamları açısından ABD, İran, İsrail, Suriye, Tunus ve Türkiye ilişkileri incelenerek karşılıklı nedensellik ilişkileri post otistik yaklaşımla uluslar arası ekonomik etkiler açısından analiz edilmektedir.

1.1. Dünya Çapında Erişilebilirlik Olanaklarının Artması

Engelli kişilerin; toplumdaki diğer insanlara sağlanan haklardan, sosyal, ekonomik ve kültürel imkânlardan yararlandırılarak topluma kazandırılması, yaşamlarını her alanda kolaylaştırıcı düzenlemelerin yapılması ülkelerin çağdaşlık göstergelerinden biridir. Dünyada 1 milyardan fazla kişinin yaşamındaki fiziksel engelleri ortadan kaldırarak uluslararası hareketliliklerini kolaylaştırmak büyük bir hizmettir. BM Engelli Hakları Sözleşmesi 9/2 fıkrasında ele alınan erişilebilirlik kapsamı şöyle çizilmektedir:

“1. (a) Binalar, yollar, ulaşım araçları ve okullar, evler, sağlık tesisleri ve işyerleri dâhil diğer kapalı ve açık tesisler,

(b) Elektronik hizmetler ve acil hizmetler de dâhil olmak üzere, bilgi ve iletişim araçları ve diğer hizmetler.

2. (g) Engellilerin internet dâhil olmak üzere yeni bilgi ve iletişim teknolojilerine ve sistemlerine erişimini teşvik etmek,

(h) Erişilebilir bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemlerinin tasarımı, geliştirilmesi ve dağıtılmasını ilk aşamadan başlayarak teşvik etmek ve böylelikle bu teknoloji ve sistemlere asgari maliyetle ulaşılablmesini sağlamak”.

1.2. Herkesin Erişilebildiği Sistemlerin Tasarımı

Sistem, bir amaç için bir araya gelen parçaların, düzenli biçimde birbirine dayanarak ve birbirini etkileyerek oluşturduğu bir bütündür. (Başaran, 2000: 65) Engelsiz hiçbir düzenleme birbirinden ayrı düşünülemez. Bir seyahatin başlangıç noktası ile bitiş noktası arasında pek çok unsur birbirini tamamlar. Turizm sistemi içinde ele alınan bu unsurlar erişilebilirlik sistemi olarak ayrıca bir alt başlık altında incelenmelidir. Çünkü bir seyahat, bilgiye erişim ve rezervasyon ile başlar, binaların iç mekân ve çevre düzenlemeleri ile ilgili deneyimlerle ilerler ve hareket noktasına dönüş ile tamamlanır. Unutulmamalıdır ki bu noktalar arasında kalan kamusal alanlar da seyahate dâhil düşünülmektedir. Sosyal alanlardaki düzenlemeler ile ilgili uluslararası standartlar ihmal edildiğinde turistin kendi yaşam alanındaki kamusal alanlardaki standartlarından düşük olan noktalara seyahati tahmin edilemeyecek derecede zorlaşmaktadır.

Herhangi bir hareket kısıtlılığı yaratan rahatsızlığı veya engel durumu olan bir birey seyahate çıkmadan önce bu konudaki imkânlar hakkında ön bilgi edinmek istemektedir. Orta Doğu'daki herkes için seyahat olanakları ile ilgili bilgi edinilmek istendiğinde, Türkiye, Avrupa ve Amerika kıtasındaki ülkeler ile kıyaslandığında önemli eksiklikler görülmektedir. Bu durum bireyin seyahat maliyetlerini artıracığı için önemli oranda seyahat kararının iptali ya da güzergâhının değişmesi ile sonuçlanmaktadır.

Turizm sistemine genel bakış modelinde ortaya konulan varış alanı (destination) kavramı (İçöz, Var, İlhan, 2009: s.29) pek çok anlamda bireylerin seyahat ihtiyaçlarını da açıklamaktadır. Seyahat, turistler coğrafi bir mekândan (generating area) geldiği için bir anlamda coğrafi bir nitelik taşımaktadır. Elbette bu mekân aynı zamanda turistin düşünce kalıplarını şekillendiren bir sosyal ve politik kurumlar ağıdır ve turistlerin seyahat olanağını belirleyen faktörleri de kapsar. Ev sahibi alan ise öncelikle coğrafi bir alan olmasına rağmen, yine aynı zamanda ev sahibi halkın turistlere karşı tutumlarını şekillendiren sosyal ve politik kurumlar ağı ve kaynaklardan oluşmaktadır. Birbirini etkileme ve yorumlama alanı olarak tanımlanan alan "destinasyon" ise turistlerin varış alanıdır ve zamansal ve mekânsal olarak değişir. Turist ile ev sahibi arasındaki etkileşimlerin oluştuğu yerdir. Bir turizm zincirinin temel unsurları (UNWTO, 2013, s. 6-12): turizm varış yeri yönetimi, turizm bilgi ve reklamları, kentsel ve mimari çevre düzenlemeleri, ulaşım ve istasyon yönetimi, konaklama, yemek servisi ve sözleşmeler, diğer turizm faaliyetleri ve etkinliklerdir. Turizm zinciri boyunca ve kamusal alanlarda fiziksel erişilebilirliğin sağlanması ve bu düzenlemeleri simgeleyen görsel işaret ve levhaların kullanımı "dünya insanları arasında ortak bir dilin, evrenselliğin ifadesidir" (Perkmen, Öztürk, 2009: s. 26-27). Bu görseller, hayatı kolaylaştırmanın yanı sıra toplum düzenini korumada da önemli bir işleve sahiptir. Herkes için turizm kavramında dil bariyerinin önündeki engellerin kaldırılması da konu edilmektedir. Özellikle Latin alfabesinin kullanılmadığı ülkelerde seyahatin zorluklarından biri de yer bulma konusunda yaşanmaktadır. İş, eğitim ya da eğlence amacıyla gelen bir birey varacağı noktaya gitmek için pek çok kişiye soru sormak zorunda kalmak istememektedir.

Engelsiz her bir düzenleme nüfusun %31'inin o noktaya çok daha kolay ulaşımını sağlamaktadır. Bu rakam dünya nüfusuna oranlandığında, Çin'in nüfusuna yakın sayıda bireyin seyahat özgürlüğünden mahrum kalması anlamına gelmektedir. Farklı gruplardaki tüm bireylerin gelişen teknolojiden yararlanabilmeleri sosyal bir devlet içinde sosyal bir sorumluluk olmaktadır. Çocuk, engelli veya yaşlı insanların diğer insanlar gibi benzer standartlara sahip olma hakkından ve özelleştirilmiş bir uygulamaya gerek kalmaksızın mümkün olduğu kadarıyla tüm insanların kullanabileceği ürünlerin ve hizmetlerin tasarımı anlamına gelen "evrensel tasarımdan" yola çıkılarak engelliler ile ilgili düzenlemeler yapılmaktadır.

Tablo 1.1. Hedef Gruplar ve Destinasyon Odaklı Düzenlemeler

Alan/Araç	Hedef Grup	Düzenleme Kapsamı
Park Alanları	Ortopedik engelliler ve hareket kısıtlılığı olanlar	Turistik destinasyonlara ya da binaların giriş-çıkışlarına yakın özel park yerleri tahsis edilir.
İletişim Araçları	Telefon ve diğer iletişim sistemleri kullanıcıları (faks, internet vb.)	Kulübelerin yüksekliği, hareketlilik sorunları ya da duyuşsal problemleri ortadan kaldırılacak şekilde tasarlanır.
Yön Tabelaları	Enformasyon deski, check-in, bilet, büfe vd satış gişeleri müşterileri	Alanlar açıkça işaretlenmiş ve mümkün olduğunca girişe yakın, herkes tarafından erişilebilir düzenlenir. Duyurular hem görsel hem de işitsel olarak yapılır. Erişilebilir hizmetler ve tesisler, uygun ölçülerde ve renkte anlaşılır sembollerle açıkça belirtilir.
Yatay Hareket	Ana koridor ve geçit kullanıcıları	Engelliler için özgür olmalı ve tekerlekli sandalyeli engellilerin geçebileceği genişlikte olmalıdır.
Dikey Hareket	Asansörler, merdivenler ve rampalar	Tesislerin tuvaletleri, erişilebilir tezgâhları ve lavaboları, diğer uygun altyapı ve hizmetler sağlanır.

Kaynak: Yazar, 2018

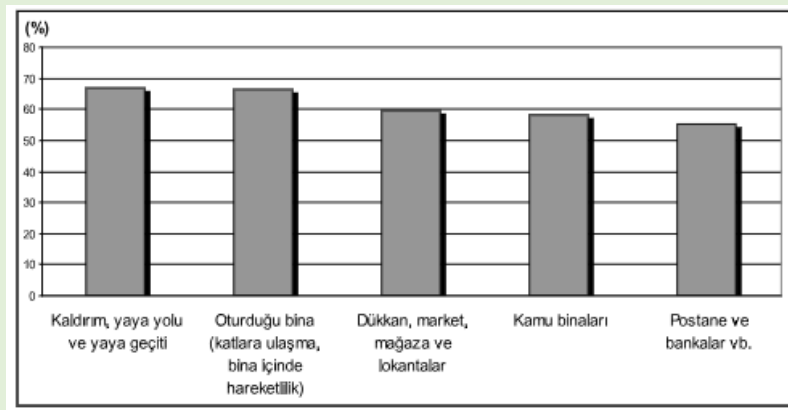
1.3. Engelsiz Seyahat Potansiyelindeki Artış

Onuncu Kalkınma Planı'nda "2.9. Sosyal Koruma" başlığında belirtildiği gibi: Md.284 "Engellilere yönelik eğitim, istihdam ve bakım hizmetlerinin etkinliği ve denetimi artırılacak, bu kapsamda kaynaklar daha verimli kullanılacak ve fiziksel çevre şartları engellilere uygun hale getirilecektir." Bunun yanı sıra, Türkiye'nin ileri yaş-engelli turizminde dünyada yükselen bir pazar olduğu da 10. Kalkınma Planında belirtilmektedir.

Türkiye'de engelli rakamlarının (TÜİK verilerine göre) nüfusun %15'ine ulaştığını ve bu kişilerin %35'inin bedensel, %35'inin zihinsel engelli ağırlıklı olduğunu görmekteyiz. Bunlardan %36'sı eğitim öğretim alamamaktadır. Engelli öğrenciler okullarca kabul edilmemektedir. İstanbul'da Kadıköy Belediye'since yapılan bir araştırmaya göre engelli ailelerinin %71'inde depresyon ve anksiyete görülürken yaşamdan zevk almaları söz konusu olamamaktadır. Seyahat, engeller kaldırıldığında aileler için de büyük bir rahatlatma unsuru olmaktadır. Engelli kişiler ev, iş, okul, sosyal yaşamdaki diğer rollerini yerine getirebilmede özür türlerine göre farklı derecelerde güçlükler yaşamaktadır. Ülkemizde son yıllarda yapılan erişilebilir düzenlemelerin çocuk, yaşlı ve engelli ziyaretçiler için gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi yararlı olacaktır. Bu kapsamda; tanıtım, pazarlama ve planlamada "herkes için turizm" vurgusu ile hizmet verilmesi ve turizm altyapısının engelli/yaşlı/çocuklara yönelik revize edilmesi, turizm iletişim bürolarının engelli bireylerin yararlanabileceği şekilde kurulması ve sektörü canlandırmak için teşvik yasalarının çıkarılması öncelikli konular arasında sayılabilmektedir.

İstatistikler (EUROSTAT) Avrupa'da 46 milyona yakın fiziksel ya da zihinsel sorunu bulunan engellinin yaşadığını ortaya koymaktadır. Hareket zorluğu yaşayan hamile kadınlar ve 65 yaş üzeri nüfus göz önüne alındığında bu rakamın 130 milyon kişiye ulaştığı görülmektedir. Bu nüfusun yaklaşık yüzde 70'inin seyahat ettiği belirtilmektedir. Bu kişilerin genellikle bir ya da birkaç kişinin refakatiyle seyahat ettikleri düşünüldüğünde Avrupa'da seyahat eden potansiyel rakamın 130 milyon kişi ve bunların yaklaşık turizm harcamasının 80 milyar Avro'dan fazla olduğuna dikkat çekilmektedir. Avrupa'da engelliler ile yapılan bir araştırma, bir tesiste engellilere yönelik düzenleme yapıldığının duyulmasının bile katılımcıların % 50'sinin o ülkeyi görmeye yönelttiğini ortaya koymuştur. 2013 rakamlarıyla AB ülkelerindeki toplam engelli birey sayısı 76.610.704 olarak verilmektedir (EUROSTAT: AB İstatistik Bürosu, 2011). Türkiye'de ise bu konuda güncel verilere ulaşmak son derece zordur. En kapsamlı araştırma raporu olan "Özürülülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması" 2010 yılına dayanmaktadır. Bu araştırmada Ulusal Özürülüler Veri Tabanına kayıtlı olan kişilerin sayısının nüfusa oranının yaklaşık 6,6 olduğu belirtilmektedir. Yine bu araştırma sonuçlarına göre bu kişilerin %66,9'u yolların, yaya kaldırımlarının ve geçitlerinin özürülü bireylerin kullanımına uygun olmadığı görüşündedir. Ülkemizde seyahat eden bireylerin özgürlüğünü önemli ölçüde kısıtlayan bu düzenlemelerdeki eksiklikler seyahat gelirlerine de yansımaktadır.

Grafik 2.1. Fiziksel Çevre Düzenlemelerinin Uygun Olmaması

Kaynak: TÜİK, ÖZÜRLÜLERİN SORUN VE BEKLENTİLERİ ARAŞTIRMASI, 2010

Grafik 2.1’de görüldüğü gibi Türkiye’de kayıtlı olan özürlü bireylerin % 66,9’u kaldırımların, yaya yollarının ve yaya geçitlerinin özürlü bireyin kullanımına uygun olmadığını düşünmektedir (TÜİK, 2010).

2. Engelsiz Turizm ve Ekonomik Entegrasyon

Engelsiz turizmden bahsedebilmek için “erişilebilirlik” turizm altyapısını oluşturan mimari bütünlüğün tanımında olması gereken bir kavramdır. Herkes için belirli bir oranda kullanılabilirliği kısıtlanmış olan hiçbir mimari unsur eşitlik ilkesine uygun düzenlenmiş olarak değerlendirilmemektedir. Doğal, erişimi kolay ve uluslararası düzenlemeleri (ISO/TC 59/SC 16 Accessibility & Usability of the Built Environment) referans alan herkes için uygun düzenlemeler seyahat bütçesine de olumlu katkı sağlamaktadır. Hedef pazarların genişlemesi ile turizmin ekonomik büyümeyi teşvik ettiği (Aslan: 2008) akademik çalışmalarla desteklenmiş ve kabul görmüş bir kavramdır. İktisadi büyümenin temel belirleyicileri (Ünsal, 2007: s.287): coğrafya, kültür ve ticaret-entegrasyon olarak kabul edilmekle birlikte ampirik çalışmalar göstermektedir ki verimlilik artışı ile beşeri sermaye arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır.

Bir ekonomik etkinliğin ya da bir mal üretiminin topluma yüklediği bir maliyet olmaktadır. Sosyal ya da toplumsal maliyet olarak adlandırılan ve “ilgili faaliyet dolayısıyla kullanılan kıt kaynakların miktarını (fırsat maliyeti) veya o faaliyetin toplumun diğer bireylerinde yol açtığı refah kaybı ve maliyet artışlarını” ifade eden bu kavram çoğu kez o etkinliğin piyasadaki fiyatı ile açıklanamaz. Buradaki etkinliğin de bir fırsat maliyeti olarak görülerek bir toplumsal faydaya dönüştürülmesi için konunun örnekle açıklanmasında yarar görülmektedir. Örneğin; 100 engelli ziyaretçi potansiyeli olduğu varsayılan bir destinasyonda yapılacak bir düzenleme yaklaşık 100 engelli yakınına da etkilemektedir. Her bir engelli ziyaretçinin o destinasyona ulaşmak için diğer ziyaretçilerin katlanmak zorunda olmadığı (refakatçi zorunluluğu, engelli düzenlemeleri olmayan ulaşım araçları ve diğer çevresel unsurlar nedeniyle) ortalama minimum 1000 TL’lik ekstra bir maliyet doğmaktadır. Bu rakam yaklaşık olarak aşağıdaki gibi toplumsal maliyete dönüşmektedir.

100	düzenlemelerden doğrudan etkilenen engelli birey sayısı
+ 100	engelli ailesi içinde dolaylı olarak etkilenen kişilerin sayısı
200	erişilebilirlik düzenleme ihtiyacı olan toplam kişi sayısı
x 1.000 TL	erişilebilir olmayan bir destinasyona seyahat maliyeti
200.000 TL	erişilebilir olmayan sosyal bir turizm ürününün toplumsal maliyeti
- 5.000 TL	bir destinasyonun asgari erişilebilirlik düzenleme maliyeti
195.000 TL	erişilebilir olmayan bir destinasyonun toplumsal maliyeti

2.1. Türkiye’nin Ortadoğu ile Turizm ve Ticaret İlişkileri

Türkiye İstatistik Kurumu istatistiklerine göre 2001-2017 yılları arasındaki toplam turizm gelirleri 480.543.417.- TL’dir. Yine 2001-2017 Yılları arasında Türkiye’ye gelen ziyaretçi sayısı toplam 614.989.246 kişidir. Bu yıllar arasında Türkiye’yi ziyaret eden turistlerin ortalama harcamaları 789\$ iken yabancı uyruklular için bu rakam kişi başı 719\$ olarak tespit edilmiştir. Ortadoğu kavramı, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü’nün, 2012 yılı Turizme İlişkin Göstergelerinde Mısır, Irak, Ürdün, Kuveyt, Libya, Lübnan, Umman, Filistin, Katar, Suudi Arabistan, Suriye, Birleşik Arap Emirlikleri ve Yemen sayılmaktadır (UNWTO, 2012, 11). 2006-2016 yılları arasında milliyetlerine göre ABD, İran, İsrail, Suriye, Tunus ve Türkiye için çıkış yapan ziyaretçi sayıları, toplam ziyaretçi sayılarına oranı tablo halinde özetlenirse Ortadoğu turizminin Türkiye için anlamı ortaya çıkmaktadır. Ortadoğu ülkeleri 10 yıllık toplam ortalaması 5,78, 2017 yılı 7,51 olarak belirlenmiştir. Bu rakamlar yalnızca dört Ortadoğu ülkesi yer aldığı halde Türkiye uyruklu ziyaretçilerin çıkış sayısının yarısına yakındır.

Tablo 2.1. Toplam Ziyaretçi Oranına Göre Milliyetlerine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler (2006-2016)

	2006-2016 Yılları Ortalaması	2017
ABD	1,89	0,81
İran	3,71	5,99
İsrail	0,70	0,82
Suriye	1,17	0,43
Tunus	0,19	0,26
Türkiye	11,93	14,36

Kaynak: TÜİK, 2018

Diğer yandan 2006-2016 yılları arasında gerçekleşen vatandaş giden sayıları çok düşüktür. Türkiye’den 2017 yılında 9.440.457 kişi yurtdışına çıkmıştır. Dikkat çekici bir nokta, Suriye’nin ortalama 6,56 olan ve 10 yılda toplam 5.007.319 kişiye varan ziyaretçi sayısının 2016, 2017 yıllarında tamamen ortadan kalkmış olmasıdır.

Tablo 2.2. Vatandaş Giden Sayıları (2006-2016)

	2006-2016 Yılları Ortalaması	2017
ABD	3,13	1,67
İran	3,07	2,98
İsrail	0,23	0,23
Suriye	6,56	-
Tunus	0,12	0,18

Kaynak: TÜİK, 2018

Ortadoğu güvenlik açısından son derece kritik bir bölgedir. Turist ve ziyaretçiler güvenlik tehdidi olan bölgeleri ziyaret etmemektedir. Uluslararası yatırımcıların iş ziyaretleri, okulların uluslararası eğitim imkânları yurtdışından talep görmemektedir. Eğlence amaçlı ziyaretler de bu bölgelere yapılamamaktadır. Dolayısıyla sağlık turizmi açısından öncelik taşıyan erişilebilirlik konusu da ihmal edilmektedir. Türkiye’ye gelen turistlerin memnun ayrılması bir çarpan etkisi oluşturarak ilerleyen yıllarda Türkiye’nin turizm gelirini artırmasına da katkı sağlamaktadır. Turist memnuniyeti ile ilgili Nuroğlu’nun yaptığı bir araştırma Türkiye’de dil sorununun önemli oranda Ortadoğu’dan gelen turistleri etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu araştırmaya göre turistlerin yaklaşık %50’si dil problemi yaşadıklarını bildirmektedir. (Nuroğlu, 2013)

Tablo 2.3’te görüldüğü gibi Ağustos ayı rakamlarıyla 2011-2013 yılları Ortadoğu’dan gelen turist sayıları önemli bir artış göstermektedir. Libya, Türkiye’ye özellikle 2011-2012 yılları ağustos aylarında önemli oranda yükselen bir oranla (1211 kat fazla) ziyaretçi göndermiştir.

Tablo 2.3. Ağustos Ayında Türkiye'ye gelen Turist Sayılarının Ükelere Göre Karşılaştırması (2011-2013)

Milliyet	Yıllar			Milliyet Payı (%)			Değişim Oranı (%)	
	2011	2012	2013*	2011	2012	2013	2012/2011	2013/2012
Libya	1345	17633	32118	0,03	0,39	0,65	1211,00	82,15
Mısır	3984	12690	9792	0,10	0,28	0,20	218,52	-22,84
B.A.Emirliği	1546	7317	11132	0,04	0,16	0,23	373,29	52,14
Katar	464	3228	5148	0,01	0,07	0,10	595,69	59,48
Irak	32758	67852	117640	0,80	1,52	2,38	107,13	73,38
Lübnan	19057	25793	26955	0,47	0,58	0,54	35,35	4,51
Ürdün	7974	15454	20703	0,20	0,35	0,42	93,80	33,97
S. Arabistan	8320	21619	46470	0,20	0,48	0,94	159,84	114,95
İran	160990	172084	151704	3,95	3,85	3,07	6,89	-11,84

Kaynak: TÜİK, 2013

3. Sonuç

Çalışmada ortaya çıkan sonuç itibarıyla, Ortadoğu'dan gelen ziyaretçilerden elde edilen turizm gelirlerini artırıcı düzenlemeler ile Türkiye'nin uluslararası turistler ve yatırımcılar için daha cazip hale gelmesi için; ülke çapındaki erişilebilirlik düzenlemeleri standartlara uygun, kesintisiz olarak sunulmalı ve mevcut erişilebilir yatırımların sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Engelsiz bir turizm deneyimi için;

- İşletmelerin sunduğu ürün ve hizmetlere herkesin rahatlıkla erişebilmesi ve turizmde engelli oda sayılarının artırılması önemli olmakla birlikte, bu noktalara ulaşılabilirliğin de iş ve eğlence için yapılacak ziyaretlerde bir rekabet unsuru olduğunun bilinmesi,
- Web üzerinden erişilebilirlik bilgilerinin ilgili kişilere hitap etmesinin sağlanması,
- Türkiye'de ulaştırma hizmetlerinin (denizyolu, karayolu, demiryolu ve havayolu) erişilebilirlik hizmetlerinin iyileştirilmesi,
- Turizm için önemli yapı taşlarından biri olan tur operatörlerinin ve seyahat acentelerinin engelli tur hizmetleri sağlaması,
- Müzelerin, ören yerlerinin, alışveriş merkezlerinin ve temalı parklarının herkes için titizlikle yapılandırılması gerekmektedir.

Dünya turizm ve seyahat verilerine göre gelecek yıllarda Türkiye'nin seyahat ve turizmden alacağı payın artması beklenmektedir. Çalışmada ortaya konulduğu gibi, erişilebilirlik düzenlemelerinin yaygınlaşması, bu düzenlemelere ihtiyacı olan iş adamlarını, uluslararası yatırımcıları ve turistleri çekerek, turizm gelirlerini yılın üçüncü çeyreği dışına yayarak yükseltebilmektedir.

Türkiye'de erişilebilirlik yatırımlarının Ortadoğu için daha yararlı hale gelmesi ve bu ülkelere giden ziyaretçilerimizin memnuniyetinin yüksek oranda dönüşünü sağlamak mümkündür. Bunun için engelsiz, erişilebilir düzenlemelerin bütünsel bir yaklaşımla ele alınması, özel sektör ve kamu yatırımcılarının bir araya gelip ortak bir eylem planı ile hareket etmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- _____, <http://www.accessibletourism.org/>, [Erişim Tarihi: 30.04.2018].
- _____, <http://ec.europa.eu/eurostat/>, EUROSTAT (AB İstatistik Bürosu) [Erişim Tarihi: 01.05.2018].
- _____, <http://www.kalkinma.gov.tr/>, Kalkınma Bakanlığı, 10. Kalkınma Planı [Erişim Tarihi: 24.07.2018]
- _____, http://www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=244 [Erişim Tarihi: 10.07.2018]
- _____, <http://www.tursab.org.tr/tr/engelsiz-turizm/> [Erişim Tarihi: 02.07.2018]
- _____, <http://www2.unwto.org/> UNWTO, [Erişim Tarihi: 01.04.2018]
- _____, http://www.economicsonline.co.uk/Definitions/Social_cost.html, [Erişim Tarihi: 07.08.2018]
- Aslan A. (2008) <http://mpira.ub.uni-muenchen.de/10611/>, [Erişim Tarihi: 01.04.2015].
- Başaran İ. E. (2000) “Yönetim”, Üçüncü Kez Yeniden Yazım, Feryal Matbaası, Ankara
- İçöz O.; Var T., İlhan İ. (2009) “Turizm Planlaması ve Politikası”, 2. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara.
- The Center for Universal Design,
http://www.ncsu.edu/ncsu/design/cud/about_ud/udhistory.htm [Erişim Tarihi: 22.11.2017]
- The Economic Impact Of Travel & Tourism March 2017, World Travel and Tourism Council, <https://www.wttc.org/>, [Erişim Tarihi: 26.12.2017]
- Nuroğlu, Elif (2013) "Dizi Turizmi: Orta Doğu Ve Balkanlar'dan Gelen Turistlerin Türkiye'yi Ziyaret Kararında Türk Dizileri Ne Kadar Etkili?", 5. Uluslararası İstanbul İktisatçılar Zirvesi,
https://www.researchgate.net/publication/261002399_Dizi_Turizmi_Orta_Dogu_Ve_Balkanlar%27dan_Gelen_Turistlerin_Turkiye%27yi_Ziyaret_Kararinda_Turk_Dizileri_Ne_Kadar_Etkili [Erişim Tarihi: 05.08.2018]
- Perkmen S., Öztürk A. (2009) “Multimedya ve Görsel Tasarım” Profil Yayıncılık, İstanbul.
- Ünsal E.M. (2007) İktisadi Büyüme, İmaj Basımevi, Ankara.
- Ünsal E.M. (2011) Makro İktisat, 9. Baskı, İmaj Yayıncılık Ankara.
- Var, T., Yeşiltaş, M., Yaylı, A. ve Öztürk, Y. (2011) A Study on the travel patterns of physically disabled people. Asia Pacific Journal of Tourism Research, Vol. 16, No. 6, December.